

UPOTREBA SREDSTAVA PRINUDE I TEHNIKA SAMOODBRANE

Shodno Pravilniku o načinu vršenja službe obezbjeđenja, naoružanju i opremi službenika
obezbjeđenja u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija

Autor:
Miloš Ašanin

Podgorica 2017. godine

PRIMJENA SREDSTAVA PRINUDE

Prilikom vršenja poslova obezbjeđenja službenik obezbjeđenja primjenjuje sredstva prinude pod uslovima i na način propisanim zakonom i Shodno Pravilniku o načinu vršenja službe obezbjeđenja, naoružanju i opremi službenika obezbjeđenja u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (*Pravilnik je objavljen u "Službenom listu RCG", br. 68/2006 od 10.11.2006. godine.*).

Smjernice za primjenu sile su sledeće: pri sprovođenju zakona ne smije se primijeniti sila veća od apsolutno nužne za postizanje legitimnog cilja. Službenik obezbjeđenja će se često susretati sa situacijama koje zahtijevaju primjenu sile da bi se izvršila službena radnja.

Osnovni principi za primjenu sile su **zakonitost, nužnost i proporcionalnost.**

Prilikom upotrebe sredstava prinude mora se voditi računa da se može upotrijebiti samo ono sredstvo prinude za koje su ispunjeni zakonski uslovi, a ukoliko se procijeni da se blažim sredstvom prinude od onog za koje su ispunjeni zakonski uslovi, može obezbijediti izvršenje službenog zadatka i koje ostavlja blaže posljedice po lice prema kome se primjenjuje.

Kada prestane neposredni razlog za upotrebu sredstava prinude, službenik obezbjeđenja će obustaviti njihovu dalju upotrebu.

Otpor lica lišenog slobode može biti aktivan i pasivan

Aktivan otpor postoji kad lice pruža otpor upotrebom oružja, oruđa i drugih predmeta ili fizičke snage i na taj način onemogućava službenika obezbjeđenja da izvrši službenu radnju.

Podsticanje na otpor smatra se kao aktivan otpor.

Pasivan otpor postoji kad lice ne izvrši zakonito naređenje službenika obezbjeđenja ili se stavi u takav položaj koji onemogućava to lice da izvrši službenu radnju.

Pasivnim otporom se smatra svako suprostavljanje zakonitim službenim mjerama i radnjama koje se može vršiti oglašavanjem ili zauzimanjem klečećeg, sjedećeg, ležećeg ili sličnog položaja.

Sredstvo prinude se neće upotrijebiti prema licu lišenom slobode koje je očigledno bolesno, staro, iznemoglo ili je teški invalid, kao i prema ženskom licu lišenom slobode čija je trudnoća vidljiva, osim ako takvo lice vatrenim oružjem ili drugim opasnim sredstvom neposredno ugrožava život službenog lica ili ako se pruženi otpor ne može na drugi način savladati i narušeni red i mir uspostaviti.

O upotrebi sredstava prinude službenik obezbjeđenja je dužan da odmah sačini pismeni izvještaj u koji unosi podatke o: licu prema kome je sredstvo prinude upotrijebljeno, razlozima i načinu upotrebe i nastalim posledicama. Rukovodilac službe obezbjeđenja dužan je da odmah po prijemu izvještaja provjeri navode u izvještaju i da ga zajedno sa svojim mišljenjem i mišljenjem načelnika dostavi direktoru.

O upotrebi gumene palice, vatrene oružja, hemijskih sredstava, šmrkova sa vodom, specijalno obučanih pasa, direktor je dužan da u roku od tri dana od dana dobijanja izvještaja iz stava 1 ovog člana, dostavi Ministarstvu pravde pismeni izvještaj sa utvrđenim činjenicama i ocjenom o pravilnosti upotrebe sredstava prinude.

O upotrebi fizičke snage direktor će obavijestiti Ministarstvo pravde samo ako je nastupila teška tjelesna povreda lica nad kojim je fizička snaga upotrijebljena.

O upotrebi sredstava prinude prema pritvorenom licu direktor je dužan da obavijesti i predsjednika suda koji vrši nadzor u pogledu zakonitog postupanja prema pritvorenicima u Zavodu.

FIZIČKA SNAGA

Fizička snaga podrazumijeva zahvate i druge vještine odbrane i napada kojima se lice lišeno slobode prisiljava na poštovanje propisanih normi ponašanja. Fizička snaga se može upotrebljavati radi savladavanja otpora lica lišenog slobode, sprječavanja bjekstva, odbijanja fizičkog napada na službeno lice ili drugo lice lišeno slobode, sprečavanja nanošenja povrede drugom, samopovređivanja i prouzrokovanja materijalne štete.

Upotreba fizičke snage zahtijeva vještinu suprotstavljanja ili zaustavljanja agresivnog lica. Tehnike koje se uvježbavaju su opšteodobrene i prihvatljive na sudovima.

Upotreba fizičke snage je dopuštena ako je upotreba drugih metoda bezuspješna ili ne garantuje uspjeh, i traje samo do momenta dok lice vrši napad ili pruža otpor.

Fizička snaga spada među najblaža sredstva prinude.

Po pravilu, kada lice pruža pasivan otpor fizička snaga se ne upotrebljava, osim ukoliko lice pasivnim otporom onemogućava intervenciju službenika obezbjeđenja, a na drugi način (davanjem upozorenja ili izdavanjem naređenja) se ne može savladati otpor ovog lica ili upotrebom drugih sredstava se to nije postiglo.

Ako lice izričito ne odbija, ali i ne postupa po naređenju službenika obezbjeđenja, sa potrebnom oprežnošću, uz ponavljanje zahtjeva, prethodno treba da se uvjeri da li je lice čulo i razumjelo zahtjev (gluvo nijema lica i lica sa govornim manama, stranci ili naši državljani koji ne poznaju jezik, i sl.) i da primjerenom datoj situaciji ocijeni da li službenom radnju može da obavi sa ili bez upotrebe fizičke snage.

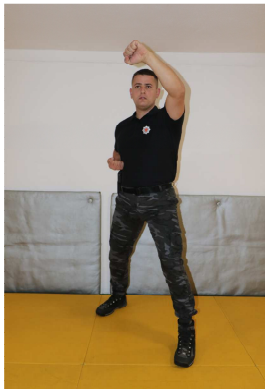
Fizička snaga se ne smije upotrijebiti (bez izuzetka) prema licima koja ne pružaju otpor. Zabranjeno je licu nanositi udarce otvorenom šakom, jer to potcjenjuje i omalovažava čovjeka, kao i čupanje za uši, nos, brkove kao i udarci u predjelu glave i genitalija na koji bi se načinom lica usmrtilo ili trajno fizički onesposobilo.

U primjeni fizičke snage službenik obezbjeđenja mora voditi računa koji će zahvat primijeniti da bi osuđeno lice primoralo na poslušnost. Zato je potrebno poznavanje određenih tehnika zahvata JU Jutsu kao osnove samoodbrane koju precizira Zakon.

Najčešće korišćene tehnike u primjeni fizičke snage koje su usaglašene sa Zakonom, navedene su u ovom priručniku a koje su sa skladu normativima Svjetske federacije samoodbrane a u praksi su se pokazale kao efikasne u savladavanju otpora lica bez nanošenja fizičkih povreda. Cilj svih tehnika samoodbrane je da se lice povinuje na poslušnost bez nanošenja povreda.

Na sledećim stranama prikazani osnovni blokovi koji se koriste od napada osuđenog lica i nekoliko opšte prihvatljivih tehnika samoodbrane u savladavanju otpora.

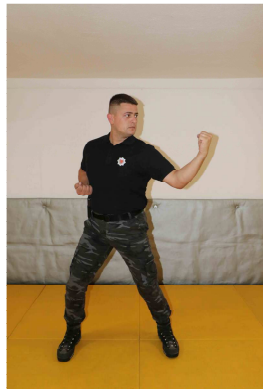
OSNOVNI BLOKOVI

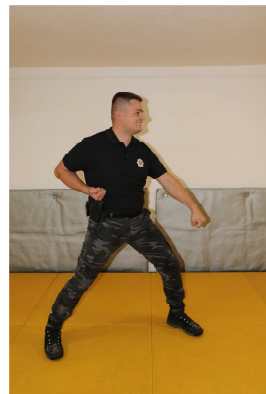
visoki blok
AGE-UKE

srednji blok
UDE-UKE

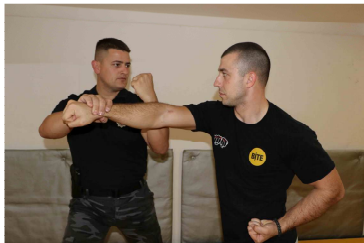

srednji blok
SOTO-UKE

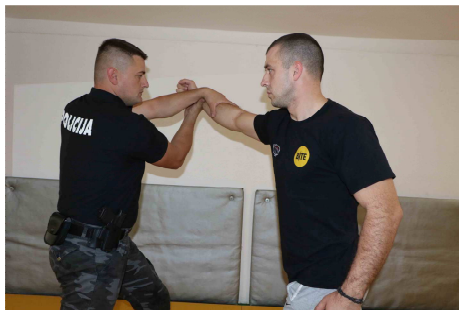
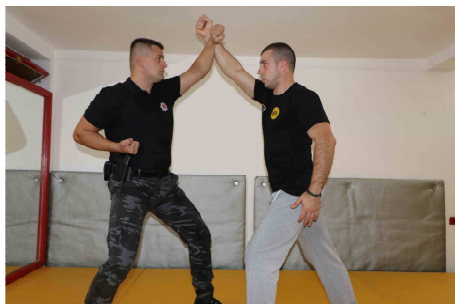

niski blok
GEDAN BARAI

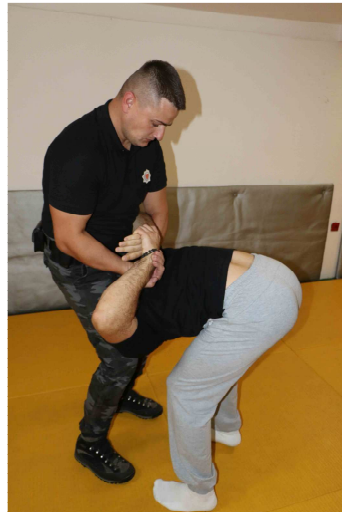
TEHNIKA 1-ODBRANA OD UDARCA RUKOM

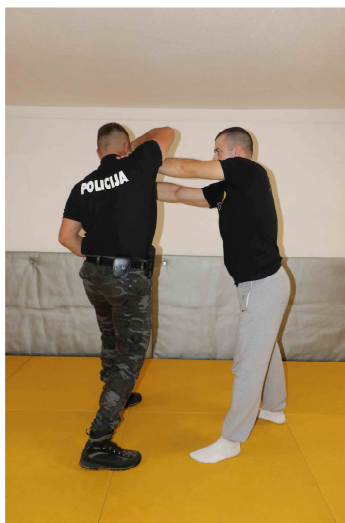
TEHNIKA 2- ODBRANA OD UDARCA RUKOM

TEHNIKA 3-ODBRANA OD HVATA

VEZIVANJE

Vezivanje se primjenjuje radi sprječavanja bjekstva lica lišenog slobode prilikom njegovog sprovođenja, fizičkog napada na drugo lice lišeno slobode, službenika obezbjeđenja ili drugo lice, otpora koji se na drugi način ne može savladati, samopovređivanja, samoubistva, prouzrokovanja materijalne štete i sl.

Vezivanje se preduzima na osnovu pismenog naloga neposrednog starješine, a izuzetno vezivanje se može preduzeti i po **sopstvenoj inicijativi**, kada se prilikom sprovođenja posumnja da će lice koje se sprovodi da bježi ili pokuša bjekstvo, izvrši napad na službenika obezbjeđenja ili drugo lice, odnosno pruža otpor, pokuša samoubistvo, samopovređivanje i sl.

Vezivanje se, po pravilu, vrši formacijskim liscicama (slika 1).

Slika 1.

Kada postoji opasnost od samopovređivanja, izuzetno, vezivanje ruku i nogu vrši se i drugim pogodnim sredstvima na način kojim se ne nanose tjelesne povrede licu koje se vezuje (npr. plastične zatege za jednokratno vezivanje Slika 2), službenik obezbjeđenja može preduzeti radnje samo na osnovu naredbe neposrednog starješine.

Slika 2.

Plastične zatege za jednokratno vezivanje su opšte prihvatljive u svijetu kao sredstvo za vezivanje u svim policijama svijeta kao i u drugim službama bezbjednosti.

Vezivanje će se ukinuti kada prestanu razlozi zbog kojih je određeno.

UPOTREBA SREDSTAVA ZA VEZIVANJE

Vezivanje lica koristi se u cilju obezbjeđenja izvršavanja određenih službenih radnji, u skladu sa zakonom i propisanim slučajevima.

Preporučene smjernice i pravila za upotrebu sredstava za vezivanje

Službenik obezbjeđenja sredstva za vezivanje upotrebljava, u skladu sa zakonom, radi ograničavanja pokretljivosti tijela, naročito ruku i nogu, ali na način da sredstvo za vezivanje ne nanosi nepotrebne tjelesne povrede vezanom licu.

Izuzetno, ako za to postoje opravdani razlozi ili kad je lice pod nadzorom najmanje dva službenika, licu se mogu vezati ruke sprijeda što zavisi od procjene službenika obezbjeđenja.

Kad se vezivanjem ruku ne može postići svrha vezivanja, mogu se vezati i noge.

Po pravilu se jednim sredstvom za vezivanje veže samo jedno lice, a izuzetno se istim sredstvom mogu vezati dva lica istog pola.

Službenik obezbjeđenja, po pravilu, neće upotrijebiti sredstva za vezivanje prema licu koje ima povrede u predjelu ruku, osim, ako se svrha upotrebe sredstava za vezivanje ne može ostvariti na drugi način.

Upotrebom sredstava za vezivanje smatra se vezivanje, po pravilu, ruku lica iza leđa slika 3.

Slika 3.

Prvi razlog zašto se lice vezuje sa rukama iza leđa je sprečavanje bjekstva, jer mu je smanjena pokretljivost tijela zbog blokiranih ruku a time i brzina kretanja mu je ograničena.

Drugi razlog zašto se lice vezuje sa rukama iza leđa je što mu je otežano da dohvati neki opasni predmet (palica, saksija, stolica i dr...) da napadne službenika obezbjeđenja da bi mu nanijelo tjelesne povrede.

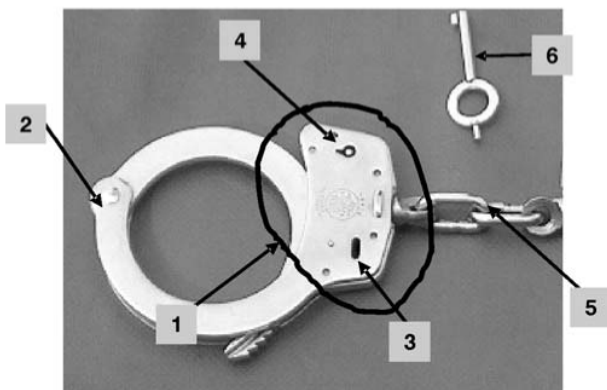
Postupak vezivanja

1. Upotrebljavati samo propisana sredstva za vezivanje.
2. Koristiti sredstva za vezivanje-lisice na zglobove lica isključivo iza njegovih leđa.
3. Praktikovati da bravica bude okrenuta prema službeniku obezbjeđenja zbog kasnijeg bezbjednijeg otključavanja (u koliko okolnosti to dozvole).
4. Nakon vezivanja blokirati lisice da bi se spriječilo nepotrebno pritezanje lisica na zglobove tokom sprovođenja a time se spriječava suprotstavljanje vezanog lica od bjekstva ili napada.
5. Provjeriti da li lisice čvrsto naliježu na ruke osumnjičenog-osuđenog lica ali da ga ne povređuju kroz provjeru tako da stavimo vrh malog prsta zbog određenog zazora koji mora da bude između zgloba šake i lisica.
6. Time se vrši provjera da lisice nijesu jako stegnute jer mogu da izazovu fizičku nelagodnost.
7. Sredstva za vezivanje-lisice skidaju se licu nakon završne destinacije okrivljenog-osuđenog lica, odnosno dolaska na određeno mjesto uz procjenu službenika obezbjeđenja da ne bi došlo do bjekstva ili napada.

Upotrijebiti neko drugo sredstvo za vezivanje ukoliko lice ima previše male zglobove ili šake vodeći računa da ne dođe do nekih povreda sa tim priručnim sredstvom ali da se izvrši službeni zadatak.

DJELOVI, NOŠENJE LISICA I PRIPREMNI POLOŽAJ ZA VEZIVANJE

Sredstva za vezivanje-lisice su osnovna formacijska sredstva kojima se ograničavaju pokreti ruku ili nogu okrivljenog-osuđenog lica. Ovo ograničenje pokreta ima za cilj smanjenje rizika od nanošenja povreda kako službeniku obezbjeđenja, tako i sprečavanje (samo)povređivanja ili drugih lica, kao i sprečavanje bjekstva.

Djelovi lisica: (1) tijelo, (2) narukvica, (3) bravica za blokiranje, (4) brava za deblokiranje i otključavanje, (5) veza, (6) ključ

Tijelo lisica služi da spoji narukvice i vezu i na njemu je smještena bravica za zaključavanje-otključavanje i brava za blokadu pritezanja pokretne reze nakon zaključavanja.

Narukvica se sastoji iz dva dijela fiksnog (dvostruki dio) i pokretne rotirajuće reze (jednostruki dio). Pokretni dio (reza) se okreće u otvoreni i zatvoreni položaj jer lisice funkcionišu po sistemu reze. Kada se lisice zatvore, suprotne reze se zabravljaju usled blokade nazubljenog dijela i sprečavaju okretanje pokretnog dijela u drugom smjeru.

Brava za zaključavanje i otključavanje - dupla brava nalazi se na tijelu narukvice. Da bi se izvršilo deblokiranje brave lisica potrebno je nakon stavljanja ključa u prorez isti okrenuti u pravcu kazaljke na satu (princip za deblokadu brave lisica), a okretanjem ključa u suprotnu stranu vrši se oslobađanje unutrašnje reze čime se pokretni dio otvara.

Bravica za blokiranje nalazi se najčešće na vrhu, ili sa strane tela narukvice u obliku proreza ili skrivenog dugmeta. Nakon pritiska mehanizam brave sprječava dalje zatvaranje lisica.

Veza služi za povezivanje narukvica i najčešće je lanac, ali može biti i u obliku plastične obloge, šarki itd (Slika 4). Praktikovati da se lisice nose u futrola koja je pozicionirana na sredini opasača tj. nalazi se na sredini leđa tako da je, ukoliko dođe do korišćenja, futrola dostupna lijevoj i desnoj ruci Slika 5.

Slika 4.

Slika 5.

Nošenje, pripremanje, vađenje i postavljanje lisica

Nošenje i vađenje lisica moraju postati prirodni pokreti što se postiže kroz periodičnu obuku. Kada je službenik obezbjeđenja odlučio da upotrijebi službene lisice, mora **pogled** zadržati na osobi, a ne na liscama.

Da bi se efikasno koristila formacijska sredstva za vezivanje (lisice) potrebno je kroz osnovnu manipulaciju liscama potrebno osposobiti službenika obezbjeđenja za pravilno nošenje lisica i donošenje istih u pripremni položaj za vezivanje. Pored navedenog osnovni nivo obuke podrazumijeva i vezivanje lica tj. postavljanje lisica u situacijama kada je lice u stojećem, klečećem ili ležećem položaju na prsima i pri tom ne pruža otpor, kao i odvezivanje vezanog lica.

• Nošenje i pripremanje lisica

Kada službenik obezbjeđenja pripremi lisice u futrolu, one su "odložene". Gledajući na lisice kojima je lopatica okrenuta nadolje, zatvorite lopaticu sve dok se bar tri reze ne pojave na vrhu. Ovo će omogućiti jednostavnije odlaganje lisica.

Položaj lisica u futrolu je takav da nakon uzimanja iz futrole omogućavaju pravilnu poziciju u ruci, drugim riječima lisice su u futrolu postavljene tako da su brave za zaključavanje-otključavanje postavljene jedna na drugu, veza je okrenuta na dolje, a pokretni djelovi okrenuti u lijevu stranu (za desnoruke). Da bi lisice bile spremne za vezivanje potrebno je pokretni dio, u odnosu na fiksni, postaviti na poslednji zarez. Ovakav položaj pokretnog dijela lisica, u odnosu na fiksni, omogućava rotaciju pokretnog dijela pritiskom na zglob šake, što izaziva najmanje štetnih posledica po lice koje se vezuje.

Slika 6.

Slika 7.

U pripremni položaj za vezivanje dolazi se uzimanjem lisica iz futrole nedominantnom (slabijom) rukom i postavljanjem na dlan dominantne (jače) ruke slika 6. (Ukoliko su sredstva za vezivanje pravilno nošena u futrolu onda je pozicija lisica u ruci takva da su brave za blokiranje i otključavanje okrenute od dlana, a pokretni djelovi narukvica usmjereni su ka

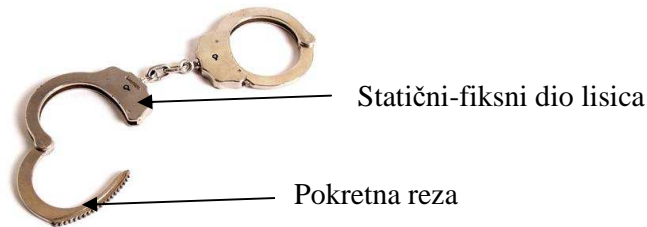

Slika 8.

prstima slika 7). Nakon postavljanja lisica na dlan vrši se obuhvatanje tijela lisica i veze prstima, tako da se tijelo lisica oslonja na mišiće tenara i hipotenara (unutrašnji i spoljašnji brid šake). Hvat mora da bude maksimalno snažan.

Za vrijeme uzimanja lisica iz futrole i donošenja u dominantnu ruku stav je dijagonalni, a pogleda usmeren u pravcu lica prema kome se lisice koriste slika 8.

Prilikom hvata lisica i pripremnog položaja u šaci službenika obezbjeđenja, voditi računa zbog širine šake da pokretna reza lisica ima slobodni hod odnosno da može slobodno da se rotira oko statičnog dijela slika 9.

Slika 9.

- **Pravilno hvatanje**

Lisice treba čvrsto držati. Stisak/zahvat mora da bude čvrst i ne smije popustiti dok drugu lisicu ne stavite na drugu ruku lica.

- **Postavljanje**

Uz rijetke izuzetke (veoma niski ili veoma visoki ljudi), par standardnih lisica čvrsto će leći na zglobove.

- Najbolje je staviti ih na uski dio između šake i ispupčene zglobne kosti.
- Vršite konstantan pritisak dok se lisica ne okrene oko zgloba i zatvori na drugoj strani.

Treba gurati a ne vući/udarati lisice. Nepotrebno je vući lisice. Možete izazvati bol i žestok otpor lica.

Plastična jednokratna traka za vezivanje se koristi tako što se slobodni kraj trake provuče kroz prorez sa osiguračem i tako se pravi omča za vezivanje. Zatezanjem trake, po završenom namještanju oblikovane omče na ruke licu koje se vezuje, dolazi do stezanja na zubcima trake. Kada se ovako vezano lice privede, gdje je potrebno, oslobađanje se vrši presijecanjem trake nožem ili makazama.

Kanapi, trake i druga priručna sredstva se koriste u nedostatku lisica i plastičnih traka. Ovim sredstvima ruke licu se isključivo vežu na leđa.

Značaj efikasnog postavljanja lisica ogleda se u eliminisanju mogućeg napada, jer se vještom manipulacijom znatno skraćuje vrijeme boravka na dohvatnoj distanci lica koje se vezuje, kao i sam fizički kontakt sa licem, dok se pravilnim postavljanjem lisica eliminiše mogućnost (samo)povređivanja (ili drugih lica) a time i bjestvo.

Potrebno je napomenuti da za uspješnu upotrebu lisica, pored osnovne manipulacije, službenik obezbjeđenja treba da bude osposobljen i da procijeni datu situaciju, da se, nakon pravilne procjene, opredijeli za položaj u kome će lice vezati, a nakon toga dovede lice u poziciju za vezivanje (izdavanje naređenja, upotreba fizičke snage i/ili preventivno korišćenje vatrenog oružja) i tek onda pristupi samoj manipulaciji, vezivanju lica.

VEZIVANJE I ODVEZIVANJE LICA

Da bi se izvršilo vezivanje potrebno je lice dovesti u poziciju za vezivanje. Dovođenje lica u poziciju za vezivanje može se realizovati izdavanjem naređenja, kombinacijom izdavanja naređenja i preventivnog korišćenja vatrenog oružja i/ili upotrebom fizičke snage.

Pri upotrebi sredstava za vezivanje potrebno je voditi računa da:

- lice vezati isključivo sa rukama postavljenim iza leđa, jer se sa ovako pozicioniranim rukama eliminiše mogućnost prikrivanja predmeta, umanjuje se nivo eventualnog napada vezanog lica, a i onemogućava se kretanje maksimalnom brzinom pri eventualnom bijegu;
- prilikom vezivanja praktikovati da brava za deblokiranje i otključavanje bude usmjerena prema šakama lica koje je vezano, odnosno prema službeniku obezbjeđenja slika 7;
- uvijek provjeriti da li su lisice pravilno postavljene i da pri tome nepotrebno ne pritiskaju zglobove;
- nakon postavljanja lisice blokirati pokretni dio-rezu da bi se spriječila mogućnost samopovređivanja lica prekomjernim pritezanjem narukvica,

Lisice skinuti nakon dođenja lica u Sud ili neki drugi državni organ ili nakon izvršenja postavljenog zadatka (primo-predaja lica).

Slika 10.

Praktikovati da se licu prilazi kada je okrenuto leđima službeniku obezbjeđenja i zahtijevati da lice bude se u raskoračnom stavu, uz divergentnu poziciju stopala (stopala okrenuta u polje), uz pretklon trupa ili naslon grudima na zid kao i zaručenje (ruke na leđima), šake da budu u takvom položaju da palčevi šaka budu na gore. Praktikovati da glava lica bude okrenuta na suprotnu stranu od položaja službenika koji ga vezuje. službenik se pozicionira pod uglom od oko 45 stepeni u odnosu na lice, a nakon pozicioniranja zauzima pripremni položaj za vezivanje slika 10.

Službenik obezbjeđenja prilazi licu na dohvatnu distancu za vezivanje i to sa desne strane, u odnosu na lice (za desnoruke), pod uglom od oko 45 stepeni. Prvo se vezuje desna ruka postavljanjem narukvice oslonjene na mišiće hipotenara (narukvica čije je telo kod malog prsta), a kontrola za vreme vezivanja vrši se polugom na šaci uvrtnjem, koja se realizuje

lijevom rukom slika 11. Nakon vezivanja desne ruke

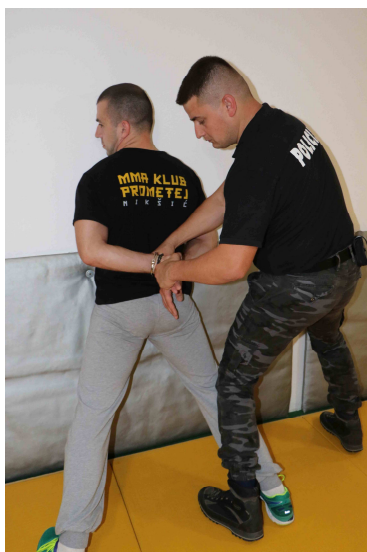
Slika 11.

pristupa se vezivanju lijeve slika 12. I u ovom slučaju kontrola se uspostavlja polugom na lijevoj šaci izvrtnjem (ili hvatom za palac u koliko se radi o izuzetno jakom licu koji ima jake šake i zglobove), a nakon uspostavljene kontrole postavlja se narukvica oslonjena na mišiće tenara (narukvica čije je tijelo u prostoru između kažiprsta i palca). Nakon postavljanja potrebno je proveriti nivo zategnutosti narukvica i izvršiti blokadu lisica. Kontrola vezanog lica vrši se polugom na šaci hvatom za brid i time se postiže odlična manipulacija lica.

Slika 12.

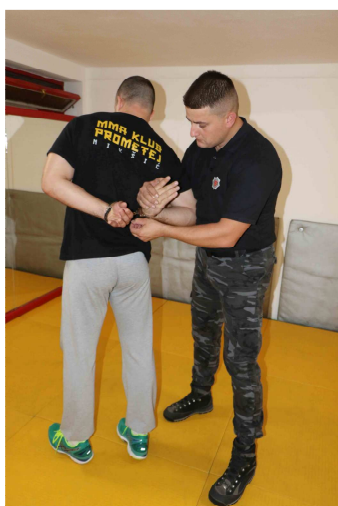
Slika 13.

Slika 14.

ODVEZIVANJE LICA

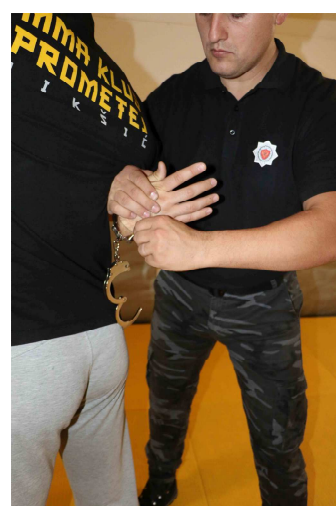
Lice koje je vezano postavlja se leđima okrenuto službeniku obezbjeđenja i nalazi se u raskoračnom stavu (zbog određene bezbjednosti jer je lice u nestabilnom položaju), uz divergentnu poziciju stopala (stopala okrenuta u polje), uz pretklon trupa ili primjenom poluge se vrši kontrola nad licem. Glava je okrenuta na suprotnu stranu od položaja službenika obezbjeđenja koji ga odvezuje i pozicionira se pod uglom od oko 45 stepeni u odnosu na lice, a nakon pozicioniranja priprema ključ i drži ga u slabijoj ruci. Licu se prilazi sa desne strane (za desnoruke), a nakon dolaska na dohvatnu distancu dominantnom šakom primjenom poluge vrši se kontrola lica, a ključem deblokira narukvica na suprotnoj ruci od pravca prilazanja slika 15.

Slika 15.

Slika 16.

Slika 17.

Nakon otključavanja, narukvica se skida sa ruke, a lice odvezanu ruku postavlja na potiljak slika 16. Odvezana narukvica obavezno se ponovo zaključa tj. pokretni dio ubaci u fiksni, a vezana ruka odvodi se u stranu, u visinu ramena lica, uz naglašeno prekomerno izvrtanje slika 17.

IZDVAJANJE

Izdvajanje podrazumijeva privremeno smještanje u posebnu prostoriju lica lišenog slobode koje svojim postupcima uporno ometa život i rad u Zavodu i predstavlja ozbiljnu opasnost za bezbjednost službenih ili drugih lica.

Prije izdvajanja izvršiće se detaljan lični pretres lica prema kome se to izdvajanje primjenjuje.

Postoje dva osnovna načina pretresa:

1. Klasični pretres;
2. Zidni pretres;

Način sprovođenja klasičnog pretresa je sledeći: pretresanoj osobi se naredi da podigne ruke u vis iznad glave i okrene se leđima službeniku obezbjeđenja koji vrši pretres, sa raširenim nogama kako bi na taj način bila u nestabilnom položaju.

Zidni pretres se primjenjuje kod opasnih lica, odnosno lica za koje se pretpostavlja da mogu pružiti otpor. Lice koje se pretresa pristupa zidu, stoji na vrhovima nožnih prstiju, a prstima ruke se oslanja na zid u kosom položaju. Ovakav položaj tijela pretresanog lica čini ga veoma nestabilnim. Službenik obezbjeđenja koji vrši pretres iskorači naprijed, tako da svoju desnu nogu stavi uz lijevu nogu pretresanog sa unutrašnje strane i u slučaju bilo kakvog pokušaja napada ili otpora povuče mu nogu izbacujući ga iz ravnoteže. Ako se vrši pretres više lica, službenik obezbjeđenja koji vrši pretres ne smije se nikada naći između dva lica koja se pretresaju

Procedura obavljanja pretresa

Pretresanje lica se vrši odozgo prema dolje sledećim redosledom:

- Skida se i pregleda šešir, kapa i prstima prolazi kroz kosu, pri čemu se vodi računa o oštrim predmetima kako bi se izbjegle povrede,
- Naredi se da otvori usta,
- Vrat, ključna kost sprijeda i pozadi,
- Ruke, sa unutrašnje i spoljašnje strane sve do pazuha,
- Leđa pozadi sve do struka,
- Prednji dio tijela, sve do struka,
- Struk, pojasni dio sve do bočnih dijelova tijela,
- Prepone i dio tijela oko kukova,
- Pretraže se i isprazne svi džepovi,
- Spoljnja i unutrašnja strana donjih ekstremiteta, sprijeda i pozadi, sve do članaka na nogama;
- Čarape i obuća.

Sve oduzete predmete izdvojiti, označiti i ukoliko se oduzimaju staviti u omote sa oznakom gdje su pronađeni.

GUMENA PALICA

Gumena palica se može upotrijebiti radi savladavanja otpora lica lišenog slobode, sprečavanja bjekstva, odbijanja fizičkog napada na službeno lice ili drugo lice lišeno slobode, sprječavanja nanošenja povrede drugom, samopovređivanja i prouzrokovanja materijalne štete. Prilikom upotrebe gumene palice, službenik obezbjeđenja će nastojati da, ukoliko je to moguće, izbjegne udarac po glavi i drugim osjetljivim djelovima tijela.

Ako lice lišeno slobode pruža pasivan otpor, gumena palica će se upotrijebiti ako nema drugih mogućnosti da se takav otpor savlada ili ako je upotreba blažih sredstava prinude ostala bez uspjeha.

Palica nije smrtonosno oružje niti je sredstvo za kažnjavanje.

Gumena palica se može upotrijebiti ako su blaži načini upotrebe fizičke snage ne garantuju uspjeh.

Prilikom upotrebe palice prema licu, u zakonski propisanim slučajevima, treba je upotrebljavati tako da ona sklizne niz tijelo (da očeše) lica prema kojem se upotrebljava jer se tako postiže veći efekat a izbjegava se mogućnost povrede lica. Ciljne tačke na tijelu za upotrebu palice su ruke iznad laktova i noge iznad koljena, tj. udarci u velike grupe mišića čime se stvara jak šok i bol da bi se upotrijebilo drugo blaže sredstvo prinude (fizička snaga i lisica).

Kada

Upotrebom palice **lice**, koje svojim postupcima onemogućava izvršenje službenog zadatka ili koje fizički napada na službenika obezbjeđenja, drugo lice ili objekat koji se obezbeđuje a upotreba blažih sredstava prinude nije dala rezultate, **se prinuđuje na poslušnost.**

Do koje mjere

Po pravilu, kada lice pruža pasivan otpor palica se ne upotrebljava, osim ukoliko lice pasivnim otporom onemogućava intervenciju službenika obezbjeđenja, a na drugi način se ne može savladati otpor ovog lica ili upotrebom blažih sredstava prinude se to nije postiglo. Upotreba palice se može kombinovati sa upotrebom fizičke snage.

Ciljna mjesta za upotrebu palice

Udarci iznad lakta i koljena (veća mišićna masa) kako bi se stvorili talasi šoka na tijelu.

Zone udaraca

Da bi se povećalo dejstvo udarca na tijelo, službenici obezbjeđenja treba da shvate značaj upotrebe palice. Udarci se primenjuju na ciljna mesta i to poslednjim dijelom palice u dužini od 6-7 centimetara od kraja palice.

Upozorenje koje se odnosi na nezakonite udarce: (udarci se ne smiju zadavati u vitalne tačke koje mogu da izazovu ozbiljne povrede lica a to su:

- **udarci u glavu**
- **vrat**
- **kičmenog stuba**
- **grudnog koša, trbušnog zida, genitalija i zglobova** *osim kao krajnja mjera*

Od službenika obezbjeđenja se očekuje da opravda primjenu sile kao razumnu i proporcionalnu mjeru iskazanoj prijetnji.

Položaj za intervju

Položaj za intervju osmišljen je da predstavlja prirodan, udoban položaj za upotrebu palice u svakom trenutku. Sve tehnike korišćenja palice počinju iz položaja za intervju.

Borbeni položaj

Borbeni položaj je uzet iz borilačkih vještina da bi se obezbijedio stabilan stav i da se poveća domet palice, dok istovremeno službeniku pruža najbolji odbrambeni položaj od napada. Borbeni stav šalje jaku i jasnu poruku licu da je spreman za eventualni napad. Sledeće treba zapamtiti:

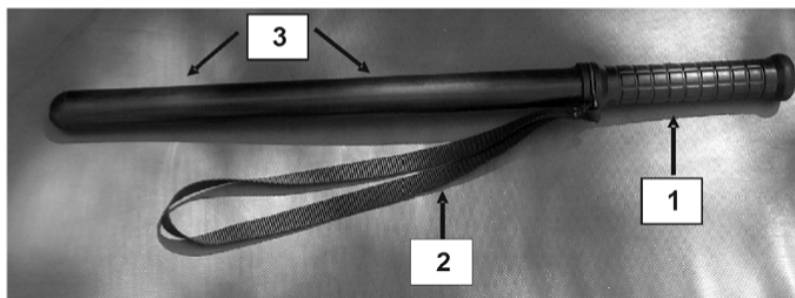
- Položaj stopala je isti kao i kod položaja za intervju.
- Stopala su malo više raširena a položaj za nadgledanje je malo dublji.
- Nedominatna ruka je u nivou očiju sa laktom blago savijenim, i tako štiti gornji dio tijela od eventualnog napada blokom (visoki, srednji, niski blok).
- Dominatna-jača ruka čvrsto drži palicu.
- Palica se drži u nivou brade.
- Ako je palica odložena, stavlja se na rame jače ruke.
- Za sve vrijeme upotrebe palice slabija-nedominatna ruka se drži u nivou očiju tako da blokira eventualni napad.

Nošenje palice

- Palica treba da se nosi na zakačku (na opasaču) sve vrijeme, na strani koja više odgovara službeniku obezbjeđenja.
- U koliko se nosi na desnoj strani položaj je takav da ne ometa pristup pištolju.
- Policu treba je izvlačiti jačom rukom.
- Kada se izvuče, palicu treba držati za predviđeni držač.
- Pri upotrebi, palac treba da bude provučen kroz traku, koja stoji oko zgloba i zamotana oko ruke da bi učvrstila palicu, ali da se palica istovremeno može bezbjedno osloboditi ukoliko službenik bude primoran da je brzo ispusti.

Vrste i karakteristike službenih palica

Službena palica (osnovna) je dužine od 56 cm do 70 cm i prečnika od 2,5 cm do 3 cm, sastoji se od tijela koje je izrađeno od smješe prirodnog i vještačkog kaučuka, u čijoj se unutrašnjosti nalazi metalna šipka ili elastična opruga. Na tijelu palice nalazi se anatomski oblikovan rukohvat, ispod kojeg se nalazi gumena alka - graničnik sa gurtinom (trakom) slika 18.

Delovi službene palice

Palica za redovnu upotrebu

Osnovni djelovi službene palice su:
Rukohvat (1), najlonska traka (2) i tijelo palice (3)

Slika 18.

Službena palica (tonfa) je dužine od 65 cm do 70 cm, prečnika od 2,5 cm do 3 cm, sastoji se od tijela koje je izrađeno od istog materijala kao tijelo palice slika 19. na kojem se nalaze horizontalni i vertikalni anatomski oblikovani rukohvati. Vertikalni rukohvat je dužine od 14 cm do 15 cm.

Slika 19.

KORIŠĆENJE SLUŽBENE PALICE

Nošenje

Slika 20.

Slika 21.

Službena palica za redovnu upotrebu i tonfa gajkom su spojene za opasač i pozicionirane su iza kuka bez oružja (nedominatna strana).

Priprema i držanje službene palice

Priprema službene palice za redovnu upotrebu, kako bi se sprečilo njeno eventualno otimanje, podrazumijeva fiksiranja gajke na opasaču nedominantnom rukom i utvrđivanje službene palice u šaci tj. obavijanje najlonske trake oko šake, na sledeći način slika 22:

Palcem dominantne ruke zategnuti najlonsku traku, a nakon toga traku namotati preko nadlanice (1). Ukoliko je potrebno podesiti dužinu namotane trake, kako bi se ostvario pravilan hvat, nedominatnom rukom zarotirati palicu ka sebi (2).

Nakon utvrđivanja i hvata dominantne šake za rukohvat i produženog fiksiranja gajke na opasaču, službena palica je pripremljena za izvlačenje.

Slika 22.

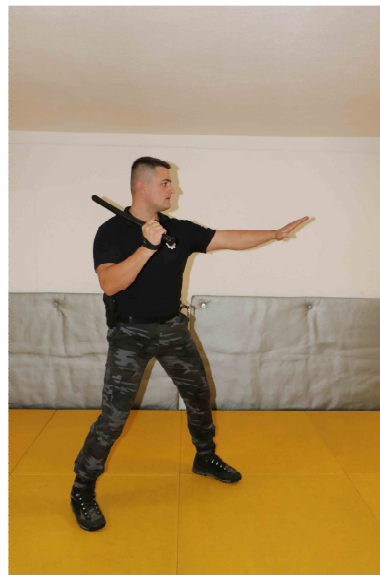
Osnovni stavovi sa službenom palicom

Osnovni stavovi sa službenom palicom su: osnovni stav i odbrambeni stav, razlika između stavova kada se koristi palica koja je u redovnoj upotrebi i ugaone palice ne postoji, sem u slučaju kada je držanje ugaone palice za horizontalni rukohvat.

Osnovni stav omogućava pravovremenu reakciju kada je u pitanju prelazak iz korišćenje u upotrebu službene palice. U ovom stavu preventivno se djeluje na lic(e)a, sa namjerom odvratanja od eventualnog napada. U ovom stavu završava se korišćenje službene palice, a prelaskom u pripremni ili odbrambeni približavamo se upotrebi službene palice.

Slika 23

slika 24.

U borbeni stav prelazi se iz osnovnog stava i to tako što površina oslonca ostaje identična ili se znatno poveća. Projekcija težišta ostaje u središtu površine oslonca, ili je blago pomjeren ka nozi koja se nalazi nazad, dok se težište tijela spušta na dolje. Stav koji se zauzima je odbrambeni (nenasilan), jer je šaka nedominantne ruke otvorena i dlanom okrenuta u pravcu lica. Druga, dominantna ruka, se pregiba u zglobu lakta, tako da se gornjim dijelom tijelo službene palice oslanja na istoimeno rame. U ovom stavu lakat ruke u kojoj je palica usmjerena u pravcu lica slika 23 i 24.

UPOTREBA SLUŽBENE PALICE

Osnovna upotreba palice za redovno obavljanje zadataka i ugaone palice podrazumijeva blokove, potiskivanje i osnovne (jednostruke) udarce. U zavisnosti koji dio tijela štite, blokovi se dijele na visoki, srednji i niski, a u zavisnosti od mjesta ka kome se usmjeravaju udarci se dijele na: usmjerene u nadlakticu, nadkoljenicu, kao i udarce od sebe usmjereni u nadlakticu i nadkoljenicu.

Osnovni blokovi službenom palicom

Osnovni blokovi službenom palicom predstavljaju konkretnu strukturu koja omogućava neutralisanje eventualnog jednostrukog napada, bez obzira da li se taj napad realizuje nekim ekstremitetom rukom-nogom, oruđem ili predmetom. Osnovni blokovi službenom palicom u zavisnosti od toga koju dio tijela štite mogu se podijeliti na: visoki, srednji i niski. Visoki blok onemogućava napade u pravcu glave, srednji blok eliminiše napade u pravcu grudnog koša, a niski blok sprječava napade upućene u pravcu donjeg dijela stomaka i/ili genitalija.

Svi osnovni blokovi identični su za palicu koja se koristi za redovne poslove i zadatke, kao i za ugaonu palicu kada je hvata za horizontalni rukohvat i realizuju se iz pripremnog stava, tj. pri realizaciji blokova palice se drže sa obe ruke, a nakon realizacije bloka prelazi se u borbeni stav sa službenom palicom. Svi blokovi su identični kao i pri upotrebi fizičke snage što se palica drži sa jednom ili dvije ruke.

Potiskivanje i osnovni udarci

Potiskivanje i osnovni udarci službenom palicom predstavljaju takvu konkretnu strukturu koja omogućava savladavanje otpora osuđenog lica i primoravanja na poslušnost (saradnju). Efikasnost potiskivanja i udarca zavisi od pravovremenosti realizacije, brzine realizacije, broja uključenih mišićnih grupa i dužine puta koji palica prelazi.

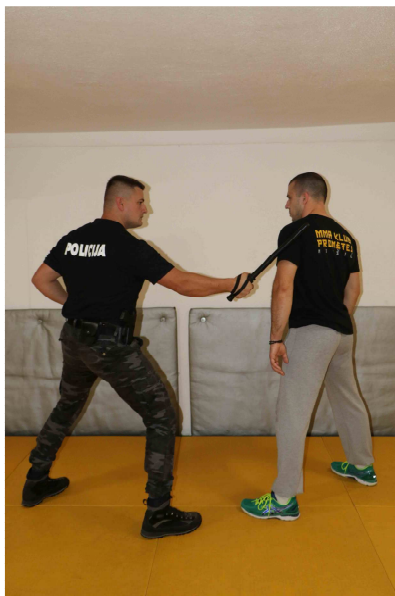
Izvođenje udarca moguće je podijeliti u tri faze: U prvoj fazi svi djelovi tijela koji učestvuju u pokretu dostižu svoju maksimalnu vrijednost, u drugoj fazi djelovi tijela koji učestvuju u pokretu stabilizuju brzinu, dok je u trećoj fazi prisutno ravnomjerno gašenje brzine segmenata tijela koja učestvuju u udarcu.

Pri upotrebi službene palice potrebno je voditi računa da se udarci zadaju tako da imaju što manje štetnih posledica po onoga prema kome se koriste i da se udarci zadaju gornjom trećinom tijela palice. Realizacija osnovnih udaraca za obje palice je identična, ukoliko je hvat ugaone palice za vertikalni rukohvat. Upravo zbog toga ovde je prikazana realizacija osnovnih udaraca samo palicom za redovnu upotrebu, što podrazumijeva da je identično izvođenje i ugaonom palicom, ako se drži za vertikalni rukohvat.

Osnovni udarac u nadlakticu

Ovaj udarac zadaje se iz srednjeg odbrambenog stava, a započinje usmjeravanjem stopala noge koja se nalazi nazad u pravcu mete i nastavlja se rotacijom kukova i trupa, da bi se na kraju izvršilo opružanje ruke u kojoj je službena palica slika 25.

Slika 25.

Osnovni udarac u nadlkoljenicu

Ovaj udarac zadaje se iz srednjeg odbrambenog stava, a započinje pomjeranjem težišta na dolje i ka nozi koja je naprijed, usmjeravajući stopalo noge koja se nalazi nazad u pravcu mete i nastavlja se rotacijom kukova i trupa, da bi se na kraju nastavilo opružanje ruke u kojoj je službena palica slika 26.

Slika 26.

Udarac od sebe u nadlakticu

Slika 27.

Udarac od sebe u nadkoljenicu

Slika 28.

Udarac se realizuje sa suprotnog ramena, a zbog eventualnog promašaja pri udarcima u pravcu nadlaktice ili natkoljenice. Pokret započinje sukanjem trupa, gdje se energija trupa prenosi preko zglobova ramena i lakta, na šaku, a samim tim i na službenu palicu, uz spuštanje težišta na dolje i ka nozi koja je naprijed, gdje se usmjerava stopalo noge koja se nalazi nazad u pravcu mete slika 27 i 28.

Nakon realizovanog udarca palica se dovodi u poziciju za ponovnu upotrebu tj. zauzima se srednji odbrambeni stav.

ŠMRKOVI SA VODOM

Šmrkovi sa vodom se mogu upotrijebiti u slučajevima masovnog pružanja otpora, barikadiranja, nanošenja materijalne štete ili kad lica lišena slobode na drugi način organizuju masovni protest ili pobunu.

Upotreba šmrkova sa vodom se vrši po naredbi direktora ili lica koje on ovlasti.

Uređaji za izbacivanje mlazeva vode mogu se upotrijebiti na način kada se nemože izvršiti zadatak, srazmjerno opasnosti koja prijete zakonom zaštićenom dobru i vrijednosti, odnosno težini djela koje se sprječava ili suzbija i na suzdržan način i to prema grupi koja se ponaša tako da može izazvati nasilje.

Upotrebom uređaja za izbacivanje mlazeva vode, pod uslovima propisanim Zakonom, smatra se usmjereni mlaz vode pod većim pritiskom, kojim se djeluje neposredno prema grupi lica, koja se okupila i protivpravno se ponaša, tako da može da izazvati nasilje.

Cilj upotrebe je da se spriječi pristup ili izvrši rasturanje, usmjeravanje, označavanje ili pasivizacija grupe lica.

U cilju uspostavljanja javnog reda i mira narušenog u većem obimu, uređaj za izbacivanje mlazeva vode može se koristiti na način da izbacuje koncentrisani ili disperzovani mlaz vode.

Službenik obezbjeđenja ne smije da upotrijebi uređaje za izbacivanje mlazeva vode prema licu direktnim udarcem mlaza vode veće snage, sa udaljenosti sa koje se može ugroziti život tog lica. Uređaj za izbacivanje mlazeva vode izbacivaće ekološki čistu vodu.

Izuzetno, ukoliko se procijeni da se upotrebom ekološki čiste vode neće postići svrha upotrebe uređaja za izbacivanje mlazeva vode, sa vodom će se pomiješati propisana koncentracija neškodljivih nadražujućih materija ili ako je to potrebno radi lakšeg pronalaska i identifikacije pripadnika grupe, sa vodom će se pomiješati sredstvo za obilježavanje.

SPECIJALNO OBUČENI PSI

Specijalno obučeni psi se mogu upotrijebiti za:

- sprečavanje bjekstva lica lišenih slobode,
- vršenje obezbjeđenja objekata Zavoda,
- sprečavanje otpora ili odbijanje napada na službeno ili drugo lice, ili objekte koji se obezbjeđuju,
- pronalaženje odbjeglog lica lišenog slobode,
- pronalaženje psihoaktivnih supstanci.

Specijalno obučeni psi mogu se upotrijebiti i pri vršenju patrolne djelatnosti.

Službenik obezbjeđenja je obavezan da preduzme mjere radi sprječavanja upotrebe službenog psa kao sredstva prinude, ukoliko u obavljanju službenog posla službeni pas ostane bez nadzora.

Ukoliko okolnosti konkretnog slučaja to omogućavaju, službenik obezbjeđenja će prije upotrebe upozoriti lice da će prema njemu upotrijebiti službenog psa kao sredstvo prinude, ako ne postupi po izdatom naređenju. Prilikom upotrebe službenog psa, službenik obezbjeđenja pazi da pas ne nanese nepotrebne tjelesne povrede licu prema kome se upotrebljava.

Psi čuvari se koriste za obezbjeđenje objekata, zavisno od njihovog značaja i lokacije.

Psi čuvari se ne koriste za izvršenje drugih službenih zadataka.

O upotrebi službenih pasa, vodič službenog psa je dužan da rukovodiocu ustanove podnese pismeni izveštaj, a po potrebi, službenu zabilješku ili zapisnik, skicu i fotoelaborat o upotrebi službenog psa kao rezultat i učinak.

Vodič službenog psa je dužan da planskim i kontinuiranim treninzima održava stečeni i dalje usavršava stepen dresure i fizičke sposobnosti posebno dresiranog psa, da se brine o njegovoj ishrani i zdravstvenoj zaštiti, o čemu posebno vodi evidenciju.

HEMIJSKA SREDSTVA

Upotreba ručnog spreja

Službenik obezbjeđenja upotrijebljava ručni sprej sa nadražujućim dejstvom, ako su ispunjeni uslovi za upotrebu fizičke snage, ukoliko procijeni da bi se njegovom upotrebom postigao cilj radi kojeg se upotrebljava, uz nanošenje što manje štetnih posljedica licu prema kome se upotrebljava slika 29.

Službenik obezbjeđenja ne može upotrijebiti ručni sprej sa nadražujućim dejstvom prema licu koje pruža pasivan otpor.

Slika 29.

Vrste sprejeva

U bezbjednosnim službama najviše se koriste CS (suzavac) i OC (Oleoresin Capsicum) slika 30.

Slika 30.

Karakteristike spreja

1. Šta je Oleoresin Capsicum?

Pojam Capsicum predstavlja jedno zbirno ime koje obuhvata dvadeset vrsta i nekih 300 sorti biljaka. Premda se može proizvesti sintetički, OC je prirodno dobijena supstanca. Pronalazi se u uljastoj smoli „cayenne” ljute paprike i drugih vrsta paprika, istih onih paprika koje se koriste za začinjavanje ljutih jela.

Fiziološki efekti

Fiziološki efekti OC spreja

Kontakt sa OC česticama u emisiji spreja može onesposobiti lica pruzrokujući skoro trenutni osjećaj peckanja kože, i još značajnije, peckanje, suzenje i oticanje očiju. Kad se udahne agens, respiratorni sistem postaje upaljen, rezultirajući oticanjem sluznih membrana koje se nalaze u disajnim putevima i privremeno ograničavaju disanje na kratke, plitke udisaje. Bez obzira na to da li osjećaju bol ili ne, lica će automatski zatvoriti oči.

Strah i dezorijentacija često prati ovu privremenu sljepoću. Bilo je takođe slučajeva gubitka snage i koordinacije (možda zbog kratkoće udisaja). Zbog ovih efekata, lica mogu:

1. Doživjeti velik stepen anksioznosti i panike.
2. Pokušati istrljati OC rukama.
3. Drhtati, tresti se, sjesti ili spustiti se na koljena.
4. Nagnuti se naprijed ili nazad u pojasu.
5. Ukočiti se - postati ukrućeni.
6. Da se ne odazivaju na verbalna naređenja.
7. Mogu izgledati dezorijentisano.

Iako OC sprej može biti bolan i može privremeno onesposobiti vid lica koje se opire, ne mora ga po svaku cijenu onesposobiti. Službenik obezbjeđenja bi se trebao taktički kretati odmah nakon prskanja lica. Čak i ako lice koje se opire ne može vidjeti službenika obezbjeđenja, on jednostavno može nasrnuti na zadnju lokaciju na kojoj je bio policajac.

1. Mjesto nošenja

Dva su osnovna mjesta gdje se drži „Ručni sprej“ prije upotrebe:

1. Slaba strana - kada se „ručni sprej“ nosi na slabijoj strani, futrola treba biti smještena u liniji opasača. Kad se poteže, izvlači se onom rukom kojom **ne** pucate.

2. Jača strana - kada se „ručni sprej“ nosi na jačoj strani može se držati i ispred i iza službenog pištolja. Službenik obezbjeđenja će u ovom slučaju „ručni sprej“ potezati onom rukom kojom puca.

Službenik obezbjeđenja koji koristi „ručni sprej“ može imati kolegu koji ga pokriva sa vatrenim oružjem: **nikada** jedan službenik obezbjeđenja neće imati i vatreno oružje u jednoj ruci i „ručni sprej“ u drugoj. Ne samo da su ovo dvije totalno različite sile, nego su i izučavanja pokazala da ljudi pod stresom mogu imati nevoljne ili spontane mišićne reakcije pa upotrijebiti jedno oružje kada žele upotrijebiti drugo.

2. Futrola

Službeniku obezbjeđenja treba biti obezbjeđena futrola za nošenje „ručnog spreja“ tako da se može nositi na službenom opasaču. Ova futrola bi trebala imati kopču ili osigurač.

3. Otvoreni pokrivač

Neki službenici obezbjeđenja vole nositi „ručni sprej“ u otvorenoj futroli radi bržeg povlačenja. Ovo nije preporučeno pošto postoji vjerovatnoća da tokom fizičkog sukoba „ručni sprej“ može ispasti i može se iskoristiti protiv službenika obezbjeđenja.

4. Zatvorena futrola

Preferirani način nošenja „ručni sprej“ je u zatvorenoj futroli.

Ciljane mete

Ciljane mete za „ručni sprej“ će biti cijelo područje lica. Jasno određena područja su mjesta ulaska poput očiju, nosa i usta.

„Potkožne“ posljedice

1. **„Ručni sprej“ ili OC** će izbaciti mlaz balističkih kapljica na daljinu do otprilike 3-3,5 metra (zavisno od kapaciteta i proizvođača). Na ovaj "efikasni raspon" mogu uveliko uticati vremenske prilike poput vjetra i kiše.

2. OC je pod pritiskom, obično najbliža bezopasna distanca za nanošenje je jedan metar. Na distancama manjim od jednog metra može doći do probijanja kože od strane agensa. Ipak, treba se primijetiti, često tokom sukoba koji uključuju korištenje fizičke sile, službenik obezbjeđenja i okrivljeni mogu biti bliže od ove optimalno najmanje distance.

Bilo da se valja po zemlji boreći se, ili stojeći pokušava kontrolisati osobu koja se opire, službenik obezbjeđenja će biti bliže od jednog metra kada postane neophodno upotrijebiti OC. U ovom slučaju, sigurnost službenika obezbjeđenja ima prvenstvo nad mogućim potkožnim posljedicama koje se mogu dogoditi.

Metode nanošenja

Generalno postoje četiri priznata načina nanošenja. Službenik obezbjeđenja će ispuštati kontinuirani snop od tri sekunde ili tri snopa od po jednu sekundu. Četiri načina nanošenja su:

1. U obliku krsta;
2. Vijugavo;
3. Kružno;
4. Iz strane u stranu.

Dodatni obziri

Kad god se koristi OC, svako ko se nalazi u samom području će osjetiti uticaj do određenog stepena. Uticaji OC spreja se mogu svesti na najmanju moguću mjeru plitkim disanjem na usta. Premda otvaranje očiju izaziva bol, kratkim treptanjem očiju se može ostvariti uvid u metu i nastaviti borba. Ostale stvari koje se moraju imati u vidu uključuju:

Smjer vjetra

- Ne prskajte OC u vjetar. Službenik obezbjeđenja će time biti teško pogođen. Imajte u vidu ventilatore, sistem hlađenja itd.

Emotivno/Fizičko stanje (I policajca a i osobe koja se pošprica)

- OC nije najpreciznije oružje. Često kad lice nije iznenađeno, može izmicati OC spreju ili ako kretnje službenika obezbjeđenja jednostavno promašuju ona područja lica koja stvaraju najveću efikasnost.

Fizičke barijere

- Stvari poput kontaktnih sočiva, zaštitnih naočara itd, mogu gotovo poništiti i nulirati uticaj OC spreja.

Fizička kontrola

1. Prije upotrebe

- Shvatiti redosled primjene sile, i gdje se vi nalazite u tom redosledu. Prepoznajte akcije koje pokazuje lice koje se opire (način opiranja) i budite u stanju da razumjete zašto ćete koristiti OC sprej.
- Uzmite u obzir, ekološke i fizičke okolnosti koje bi mogle ograničiti upotrebu OC spreja.

2. Nakon upotrebe

- Nakon prskanja osobe OC sprejem ne žurite s ostvarivanjem fizičke kontrole. Ako požurite možete i vi biti kontaminirani. Umjesto toga, posmatrajte osobu jer dodatno nanošenje može biti potrebno.
- Nastavite izdavati naređenja i pokušajte riječima ostvariti pokoravanje. Ako osoba ne prati vaša naređenja morate ostvariti kontrolu uz upotrebu fizičke snage. Ovo treba evidentirati u izvještaju o upotrebi sredstava prinude.

3. Prije vezivanja

- Pozicija, vezanje, pretres
- Prije vezanja, pokušajte nagovoriti osobu na postavljanje u pravu poziciju za vezivanje. Razmišljajte o okolnostima u kojima ne bi morali koristiti snagu, možete osobi narediti da klekne ili legne.
- Kada se lisice stave izvršite pregled lica.
Ako je moguće imajte neku vrstu zaštitnih rukavica.

4. Nakon vezanja

- Kada ste vezali osobu, ostvarili kontrolu, pregledali ga i lice mjesta je sigurno, započnite s procesom dekontaminacije.

Nepokoravanje nakon upotrebe hemijskog agensa

1. Ako primijenite OC sprej a okrivljeni se nastavi opirati, zapamtite sljedeće:
  - a. Nastavite se kretati - okrivljeni će vjerojatno napasti vašu zadnju lokaciju;
  - b. Verbalno upozorite - nastavite izdavati naređenja čime bi mogli ostvariti pokoravanje i druge stavke koje možete kasnije navesti u izvještaju;
  - c. Procijenite i ako treba ponovo upotrijebite u slučaju potrebe - nastavite procjenjivati osumnjičenog. Ponovo nanesite OC u slučaju potrebe.
  - d. Zatražite pomoć- kad god smatrate da bi bilo potrebno pribjeći upotrebi sile, što je prije moguće zatražite pojačanje.
  - e. Oko 10-15% populacije ne reaguje na OC. Ako OC sprej ne proizvede željene rezultate, trebali biste preći na viši stepen sile kako biste ostvarili kontrolu.

Prva pomoć

Postupci na koje treba obratiti pažnju u vezi sa pružanjem prve pomoći.

1. Briga za sigurnost službenika obezbjeđenja
  - a. NE POČINJATI sa pružanjem prve pomoći dok lice nije dovoljno savladano.
  - b. Lice ostaje vezano tokom pružanja prve pomoći.
  - c. Premjestite lice iz rizičnog područja prije primjene prve pomoći.

d. Ako postane neophodno ukloniti lisice, ali ih ne uklanjajte dok nije prisutan odgovarajući broj službenika obezbjeđenja koji bi vam pružili pomoć.

e. Nosite zaštitne rukavice prilikom preduzimanja ovih mjera.

1. Oči

- a. Podstaknite osobu da se smiri;
- b. NE dopuštajte licu da trtlja oči;
- c. Okrenite ga licem u pravcu vjetra;
- ci. Isperite oči s velikom količinom hladne vode;
- e. Dopustite pomoćnom medicinskom osoblju da izvadi kontaktna sočiva (ukoliko ih ima).

3. Koža

- a. Podstaknite osobu da se smiri.
- b. Okrenite osumnjičenog licem u vjetar.

4. Nos

- a. Pomozite okrivljenom u izduvavanju sadržaja iz nosa.

5. Gutanje

- a. Podstaknite osobu da se smiri.
- b. Omogućite mu da ispere usta hladnom vodom.

Dodatna medicinska briga

1. Upotrijebite oksigen, ako je potrebno i ako je na raspolaganju.
2. NE koristiti kremu za prvu pomoć, meleme, petrolejski žele, alkohol, vodik-peroksid, ili masti.
3. NE dopustiti gutanje ikakvih fluida, aspirina, ili uopšte lijekova.
4. Istuširati hladnom vodom.
5. Obilaziti osobu svakih 15 minuta tokom jednog sata.
6. Ako na licu mjesta nema medicinskog osoblja, lice prebaciti u medicinsku ustanovu štoje prije moguće.
7. Ako je na licu mjesta medicinska pomoć pružena od strane bilo koga osim kvalifikovanog ljekara, okrivljeni se MORA prebaciti do kvalifikovanog ljekara, ako to zatraži.
8. Ukoliko postoji mogućnost od "potkožnih posljedica," lice mora biti pregledano od strane kvalifikovanog medicinskog osoblja.

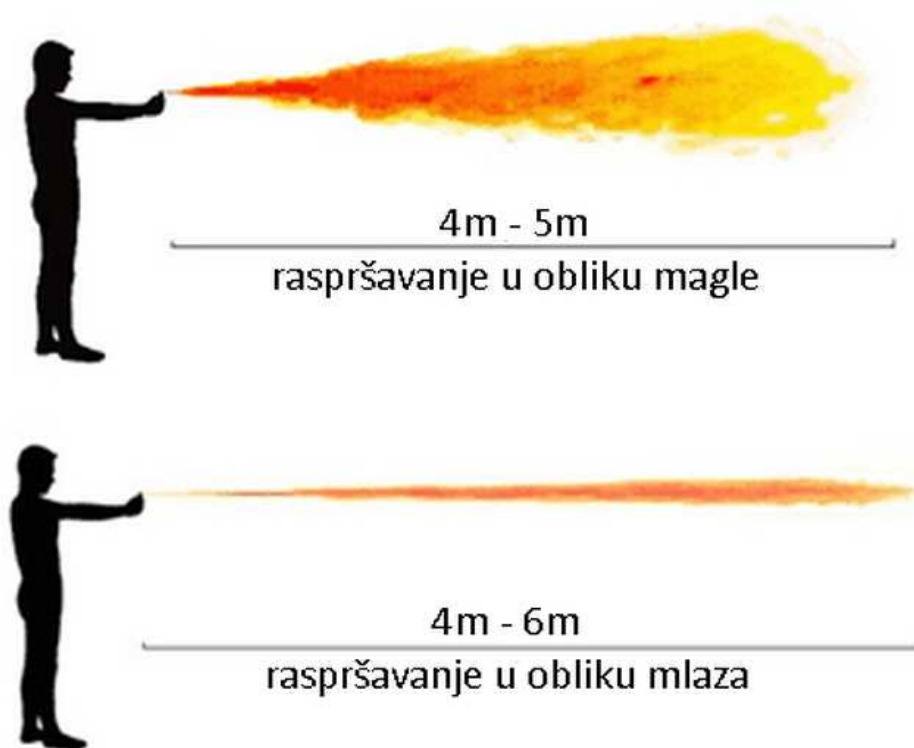
Pažnja

1. Policajci moraju shvatiti da je OC sprej sredstvo prinude.
2. Prskanje OC-a iz bilo kakvog razloga osim u namjeravanu svrhu je strogo zabranjeno.
3. Bilo kakva zlopotreba ili nedopušteno prskanje OC-a će biti može biti tretirano na isti način kao i sa bilo kojim drugim sredstvom prinude koje nosi policajac.

Neki od faktora koji mogu doprinijeti neželjenim poledicama:

1. Pozicijski prestanak disanja (nakon jakog trčanja lica i sl. ako bi smo ga doveli u poziciju za vezivanje koja bi mu otežavala disanje ili prilikom upotrebe fizičke snage);
2. Trovanje zloupotrebom kokaina;
3. Delirijum izazvan kokainom;
4. Neuroleptični maligni sindrom;
5. Rabdomioliza;
6. Ukoliko se OC upotrijebi na licu dok se nalazi na nekoj većoj visini (balkon i sl.) usled panike i dezorijentacije može doći do pada.

Slika 31.

VATRENO ORUŽJE

U slučajevima upotrebe vatrenog oružja iz člana 180 stav 1 tač. 2, 3 i 4 Zakona o izvršenju krivičnih sankcija, službenik obezbjeđenja će pokušati, ukoliko za to ima mogućnosti, da takvo lice upozori uz istovremeni poziv "stoj, pucaću". Ako to lice ne stane, službenik obezbjeđenja će ponoviti poziv, a ako ni na ponovljeni poziv ne stane, a ne postoji druga mogućnost da se spriječi bjekstvo, službenik obezbjeđenja će upotrijebiti vatreno oružje.

Kada uslovi dozvoljavaju, poslije drugog poziva, službenik obezbjeđenja će radi upozorenja pucati u vazduh, prije nego što puca na lice iz stava 1 ovog člana.

Ako lice iz stava 1 ovog člana bježi prema grupi ljudi ili se skriva u grupi, te usled toga postoji opasnost da bi neko od njih mogao da bude pogođen, službenik obezbjeđenja neće upotrijebiti vatreno oružje.

Član 67

Službenik obezbjeđenja će, bez prethodnog upozorenja, upotrijebiti vatreno oružje, ako se lice iz člana 66 ovog pravilnika penje uz zaštitni zid ili se nalazi na zaštitnom zidu, kao i nakon prelaženja zaštitnog zida, dok se nalazi u vidnom polju službenika obezbjeđenja koje ga neposredno goni. Ako lice iz stava 1 ovog člana uđe u zabranjeni prostor ispod zaštitnog zida, službenik obezbjeđenja će ga upozoriti da se udalji.

Zabranjeni prostor iz stava 2 ovog člana mora biti vidno obilježen uz znak upozorenja da je u označenom prostoru kretanje zabranjeno.

Osnovni stav kod upotrebe vatrenog oružja

Prilikom upotrebe vatrenog oružja ne držati prst na obaraču

LITERATURA:

- [1] Pravilnik o načinu vršenja službe obezbjeđenja, naoružanju i opremi službenika obezbjeđenja u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija *objavljen u "Službenom listu RCG", br. 68/2006 od 10.11.2006. godine*
- [2] Talijan, M.Arandžević, D.Velimirović (2001) *Organizacija i poslovi uniformisanih pripadnika policije*, Beograd:Viša škola unutrašnjih poslova Zemun
- [3] Kovačević,M.*Pravila službe u organima unutrašnjih poslova*, SŠUP-a S.Kamenica
- [4] Stajić Lj.,O.Stevanović(1995): *Građanski neredi*, Policijska akademija, Beograd
- [5] Perić V. (1987).*Oblici operativne djelatnosti službe javne sigurnosti*, Zagreb
- [6] Dinić B.(1981) *Oblici delatnosti i način postupanja pripadnika milicije u vršenju službe*, Viša škola unutrašnjih poslova Beograd
- [7] Miletić B. (2000). *Policijsko pravo II*, Policijska akademija, Beograd.
- [8] *Zakon o unutrašnjim poslovima; Zakonik o krivičnom postupku; Krivični zakonik*
- [9] *Pravilnik o načinu obavljanja određenih policijskih poslova i primjeni ovlašćenja u obavljanju tih poslova.*